

ÖZBEKİSTAN'IN

Sosyo-politik Yaşamında Türk Diasporasının Rolü

Özbekistan Cumhuriyeti
Anayasasının 5. Bölüm 18. Maddesi

“Özbekistan Cumhuriyeti’nde cinsiyet, ırk, milliyet, dil, din, sosyal köken, inanç, kişisel ve sosyal statü ne olursa olsun tüm vatandaşlar aynı hak ve özgürlüklere sahiptir ve kanun önünde eşittir.”

Doç. Dr. Cumali ŞABANOV
Özbekistan Taşkent Devlet
Şarkşinaslık Üniversitesi-
Türkoloji Fakültesi Dekanı

Orcid ID: 0000-0003-3645-0495

Bugün bağımsız Özbekistan’da yaklaşık 150 ulus ve halk, Anayasamızda tanımlandığı gibi eşit bir ailenin çocukları olarak yaşıyor. Birçoğunun Özbekistan Cumhuriyeti Bakanlar Kuruluna bağlı Yabancı Ülkelerle Uluslararası İlişkiler ve Dostluk Komitesi altında kendi ulusal kültür merkezleri vardır. Özbekistan’da yaşayan Türkler, 1992 yılında kendi kültür merkezlerini ilk kuranlar arasında yer aldı. 1992 yılında Özbekistan’da yaşayan Türklerin nüfusu

21.000¹ iken bugün 50.000 civarındadır (1992’den beri hiçbir resmi istatistik yayınlanmamıştır).² Neden Özbekistan’da yaşayan bazı Türklere Mesheti Türkleri, bazılarını Ahıska Türkleri, bazılarını Buntürkler, bazılarını Kafkas diyorlar?

¹ The Republic of Uzbekistan, Tashkent, 1992

² Sürgündeki Türklerin birçoğu sürgünden kaçmak için milletlerini Azerbaycan (1926’dan sonra Gürcistan devleti tarafından zorla) Kafkas Özbek olarak yazmak zorunda kaldıkları için bu rakamların doğru olmadığını belirtmek gerekir.

Sebebi ne? Türkler kim? Ansiklopediye bir göz atalım. Orada şöyle yazıyor:

“TÜRKLER bir halktır. Türkiye'nin ana nüfusu (50 milyon kişi). Toplam sayı ise 53,3 milyon kişi (1990'ların ortası). Türkçe konuşuyorlar. İnançları Sünni Müslümanlardır. Antropolojik olarak Türkler, güney Avrupa ırkının Akdeniz grubuna aittir. Etnik Türklerin iki ana bileşeni vardır: 11. ve 13. yüzyıllarda Selçuklu ve Moğol istilaları sırasında Orta Asya ve İran'dan Ön Asya'ya göç eden göçebe Türk sığır yetiştirici kavimler (çoğunlukla Oğuz ve Türkmenler) ve yerel (Küçük Asya) nüfus. Türklerin bir kısmı (uzlar ve bijanaklar) Balkan Yarımadası üzerinden Küçük Asya'ya girdiler. Türkler yerel nüfusla (Rumlar, Ermeniler, Gürcüler vb.) karıştı ve bazılarını sahiplenerek ekonomilerinin ve kültürlerinin birçok özelliğini özümsemi. Etnogenez'e göre Arap, Kürt, Slav, Romen, Arnavut ve diğer unsurlar da mevcuttu. 14. ve 16. yüzyıllarda Türkler Balkan Yarımadası'nı ve Kıbrıs'ı fethettiler. Türkler halkı olarak 15. yüzyılda ortaya çıktı. Türkler yarı göçebe etnografik grupları içerir: Yörük, Türkmen, Tazhat, Abdal ve diğerleri. Yarı yerleşimciler yerleştiler ve Türklerin bir parçası oldular. Şu anda Türklerin çoğunluğu (%65) tarım (tarım ve hayvancılık) ile uğraşır ve 1 milyondan fazlası sanyai ile uğraşır.”³

Peki Türk insanı için böyle bir tanım veya sınıflandırma nereden geldi? Sonuçta, 1989'a kadar bu tür kavramlar neredeyse yoktu. Sovyet rejimi burada da acımasız yüzünü gösterdi. Fergana olayları sırasında, eski Sovyetler Birliği'nde yaşayan Türkleri, Türkiye Cumhuriyeti'nde yaşayan Türklerden ayırmak için yukarıdaki isimler icat edildi. Ne de olsa Sovyetler Birliği Savunma Komitesi'nin

31 Temmuz 1944 № 5279 (Türklerin Özbekistan'a sürgünü) kararında böyle bir şey yok. Bunun hakkında daha sonra söz edeceğiz.

Türkler Özbekistan'a ne zaman geldi? Bu sorunun cevabını çok düşündük. 100'den fazla kaynağı inceledik. Sonuç olarak farklı cevaplar aldık. Türklerin ilk kısmı günümüzde Özbekistan topraklarındaki Enasoy civarından bugün Türkiye adıyla bilinen yere giderken, şimdi Andican ve Namangan topraklarına tekabül eden Aksı denen yerde kalmışlardır. İkinci kısım ise 1400'lü yıllarda Emir Timur'un saltanatı sırasında gelmiştir. Üçüncü kısım ise 1877-78 Rus-Türk savaşında savaş esirlerinden günümüz Andican bölgesinin Bulakbaşı, Khujand, Markhamat ve Shahrikhan bölgelerine getirilen Türklerdir.

Özbekistan'a en büyük Türk akını 1944 yılında olmuştur. Sovyet Savunma Komitesi tarafından 31 Temmuz 1944'te 75279 numaralı karara göre sınır dışı edilen birçok etnik grup arasında Türkler de Özbekistan'a getirildi. Karara göre Kazakistan Cumhuriyeti'ne 40.000, Özbekistan'a 30.000 ve Kırgızistan'a 16.000 Türk getirildi. Buna göre sınır dışı edilenlerin sayısı 86.000'i Türk, geri kalanı Tarakamalar, Hemşinliler ve diğerleri dahil olmak üzere 98.000'e çıktı.⁴

Karar 31 Temmuz 1944'te verilmesine rağmen, tehcir 14-15 Kasım 1944 gecesi gerçekleşti. Gürcistan'ın Ahıska bölgesindeki Ahıska, Adıge, Aspinza, Ahalkalaki ve Bagdanovka ilçelerinden toplam 198 köy ahalisi gece yarısı uyandırılıp hazırlanmaları için sadece 2 saat verildikten sonra 16 studabeklerde (Amerikan yük taşıyıcı arabası) merkeze taşındı ve sürgün edildi.

Özbekistan'a en büyük Türk akını 1944 yılında olmuştur.

Dünya Savaşı devam ederken, zafere sadece birkaç ay kaldığında, Ahıska Türklerinden 8 nefer Sovyetler Birliği Kahramanı, 3 nefer “Слава” (Şan-şöhret) madalyası sahibisi, 24 subay, 271 çavuş ve 40.000 genç yiğit vatan için kan verirken aileler, yaşlılar, kadınlar, gençler ve savaştan sakatlanarak dönenler, vagonlarla vatanlarından kovuluyordu. 88.881 sürgün edilen arasında, 17.218 erkek, 25.328 kadın, 36.781'i çalışmaya uygun olanlar ve 46.335 çocuk vardı.⁶

Özbekistan'a sürgün edilen 30.000 kişi iller arasında şu şekilde dağıtıldı: Andican bölgesi- 1.769 aile; Buhara bölgesi- 2.434 aile; Kaşkaderya bölgesi - 364 aile; Namangan bölgesi- 1.853 aile; Semerkant bölgesi - 4.007 aile; Taşkent bölgesi- 5.547 aile; Fergana bölgesi- 2.682 aile; Karakalpakstan- 1 aile.⁷

Sürgün edilen Türkleri taşıyan vagonlar Kazakistan, Kırgızistan ve Özbekistan'a yöneldi. Nüfusun bir kısmı 13 günde, bir kısmı 25 günde geldi. Rahmetli babam ve annem onların arasındaydı. Annemin dediklerine göre bindikleri vagonlar 23 Aralık 1945'te Taşkent bölgesinin Mirzaçöl ilçesi (şimdi Gülistan şehrinin merkezi, Gülistan ilçesi, Sirdarya bölgesi) Mirzaçöl köyünde durmuş. Orada, annem, savaşta olan kardeşlerinin eşleri ve çocukları olmak üzere sekiz kişi Mirzaabad ilçesine

3 Özbekistan Ulusal Ansiklopedisi, Taşkent, 2007, 764. sayfa

4 Турки из мэсхети и долгий путь к рэабилитации, Н. Ф. Бугай. Москва 1994. 38. sayfa

5 <https://articlekz.com/article/33288>

6 Турки из мэсхетии долгий путь к рэабилитации, Н. Ф. Бугай. Москва 1994. 88. sayfa

7 Турки из мэсхетии долгий путь к рэабилитации, Н. Ф. Бугай. Москва 1994. 88. sayfa

1945'ten 1956'ya kadar Özbekistan'a sürülen Türkler tüm insan haklarından mahrum edildi. Yerleştirildikleri alanın bir santimini bırakmaları yasaktı. Hayvanlar gibi günde üç kez sayıldılar ve pasaportları veya doğum belgeleri gibi herhangi bir evrakları da yoktu.

bağlı bugünkü Yaşlar (Gençler) köyüne (daha sonra Mirzaçöl ilçesine bağlı Yaşlar (Gençler) köyüne at arabalarında getirilirler. Hava çok soğuktu, kar ve yağmur yağıyordu. Savaş, kıtlık, yoksulluk, zor zamanlar. Buna rağmen Özbek halkı Türkleri çok iyi karşıladı. Kamıştan yapılmış sıcak evlerini ve kulübelerini Türklerle paylaştılar. Evde buldukları her şeylerini de paylaştılar. Kendi çocuklarından bile daha çok Türk çocuklarını tercih ettiler. Ertesi gün, 24 Aralık, herkes pamuk toplamaya gönderildi. Hiç pamuğu görmemiş bazı kişiler, açılmamış pamukları meyve sanarak aç karnına yediler ve bunun sonucunda bazıları öldüler. Bütün bunlar, o zamanın yozlaşmış sisteminin çirkin sonuçlarıdır. Yazacak çok şey var, yazıldı da. Özbek televizyonunda bu döneme ait Özbek halkının fedakarlığıyla ilgili olarak ben de onlarca programa katıldım.

Aslında, Türkleri Özbekistan'a sürgün etme planları 1943'lerin sonlarında başladı. Zamanında Özbekistan Komünist Partisi'nin ilk sekreteri olan merhum N. A. Muhiddinov,

Kremlin'deki Yıllarım (Taşkent, 1994) adlı kitabında bu olanlar hakkında şunları hatırlıyor. 1943'ün sonlarında savaştan alındım ve Türklerin, Hemşinlerin, Tarakamların ve orada yaşayan diğerlerinin durumunu incelemek üzere merkezin önemli bir göreviyle Gürcistan'a gönderildim. Yani sürgün hazırlıkları o sıralarda başlar. Merkezin pamuğa ihtiyacı vardı. O zamanki Özbekistan liderleri bunun çok iyi farkındaydı. Özbekistan'a kendilerine yakın bir din ve kültüre sahip insanları almayı kabul ettiler. (Aksi takdirde, Özbekistan'da tanınmış bir doktor, gazeteci ve sürgün olan Binali (Begali) Aliyev'e göre belki hepsi boğulacaktı. Sürgünlerle dolu vagonlar, Azerbaycan'daki Balacir istasyonunda üç gün süreyle durduruldu. Stalin ve Beria vagonları denize atmayı düşünüyorlardı. Ancak, o zamanki Özbekistan lideri Usmon Yusupov'un önerisiyle vagonlar Özbekistan'a yöneldi.)

1944'te Özbekistan'a sürülen Türkleri yerleştirmek için Özbek SSC NKVD'sinin başkanı Bobojonov başkanlığında bir komisyon kuruldu ve Komisyona göre, sınır dışı edilecek son vagona 695 Türk ailesi vardı ve onlar 31 Ocak 1945'te Gürcistan'dan Özbekistan'a gönderildi⁸. Bunu önemsememin sebebi dünyaca ünlü bilim adamı, çevirmen, "Uluslararası Firdavsi Ödülü" sahibi, filoloji doktoru, profesör, oryantalist, üniversitemizin kurucularından Shoislom Shomukammedov da bu komisyonun üyesiydi ve kendisi Taşkent bölgesinin bugünkü Toytepa'sında (şimdi Nurafshan) ve Taşkent bölgesinin (Gulistan) Mirzaçul bölgesinin merkezinde sınır dışı edilenlerin yeniden yerleşiminde yer aldı. Annem bu olayları bana defalarca anlatmıştır.

8 Турки из мэсхетии долгий путь к реабилитации, Н. Ф. Бугай. Москва 1994. 47. sayfa

1945-50 yıllarında Özbekistan Komünist Partisi'nin ilk sekreteri olan Usmon Yusupov, Türk halkının geleceğini çok iyi bildiğinden, onları mümkün olduğunca Özbekistan'ın meyve ve sebze yetiştirme alanlarına yerleştirdi. Örneğin Taşkent bölgesinin Yangiyul ilçesinde Halkabad Devlet Çiftlik Birliği, Sirdarya bölgesinin Boyovut ilçesinde Selinnik Devlet Çiftliği, Sirdarya bölgesinin Gulistan ilçesinde Ekim Toplu Çiftliği, Semerkant bölgesinin Bulungur ilçesi, Buhara bölgesinin Galaasiya ilçesi, Kaşkaderya'nın Kitob ilçesi bölgeleri.

1945'ten 1956'ya kadar Özbekistan'a sürülen Türkler tüm insan haklarından mahrum edildi. Yerleştirildikleri alanın bir santimini bırakmaları yasaktı. Hayvanlar gibi günde üç kez sayıldılar ve pasaportları veya doğum belgeleri gibi herhangi bir evrakları da yoktu. Ancak 1956'dan sonra Özbekistan ve Sovyetler Birliği üzerinden seyahat etme ve gerekli belgeleri alma haklarına sahip oldular. Ahıska Türkleri bu yıllarda birleşerek sürgün oldukları Anavatanlarına dönmeye çalıştılar. Çünkü sınır dışı etme kararı, 25 yıl sonra vatanlarına geri dönme haklarının olduğunu söylüyor. Bu yıllarda Anvar Odabaşiyev liderliğinde bir örgüt kurulmuş ve Türkleri ülkelerine geri döndürmeye çalışmıştır. Sonuç olarak 1956-58 yıllarında Özbekistan, Kazakistan, Kırgızistan'dan binlerce Türk Azerbaycan'a göç etti. Daha sonra örgütün adı "Vatan" olarak değiştirildi ve lideri Yusuf Sarvar seçildi. Örgüt, Sovyet liderleriyle bir araya geldi ve Moskova'da birkaç kez görüşmeler yapıldı. Bu görüşmelerin temel amacı Türkleri vatanlarına geri döndürmek oldu. Sovyet devletinin dağılması sonucunda sınır dışı edilen yaklaşık 25 milletten sadece Türkler amaçlarına ulaşamadı. Bu işkence ve aşağılamalar yetmedi,

“kırmızı iblisler” **Sovyet hükümeti ve baskıncı sistem** bu halkın başına 1989 yılının Mayıs ve Haziran aylarında gelince yine bir acıyı getirdi. Bu olaylar hakkında söylenmeyen cümle yazılmayan kelime kalmadı. Bütün suç dini, dili bir olan, kardeş olan Özbek ve Türk halklarına yüklenenecekti. Şimdi 30 yıldan fazla zaman geçti. Zaman ve tarih kendi kararını verdi. Gerçek suçluların Merkezde olduğu belli oldu.

Ben kendi katıldığım ve şahit olduğum olayı anlatayım. 1989 yılının 24 Ağustos tarihinde Özbekistan’a yeni rehber olan İslam Karimov bir toplantı yaptı. Toplantıya o zamandaki tüm yüksek okul rektörleri, eğitim işleri rektör yardımcıları ve parti kaptipleri katılmıştı. Onlar arasında ben de vardım. Karimov’un o zaman söylediği sözler 30 yıldır aklımda ve hiç bir zaman unutmuyacağım: Sayın rehberler bizdeki bilgilere göre şu anda yüksek okullarda aşağı yukarı 700 Ahıska Türkü okumaktadır. Bir kaç gün sonra okullar açılacaktır. Eğer onlardan birisinin burnu bile kanasa, suçluya şahsen ben ceza vereceğim.”

İkinci örneği 1990 yılı şubat ayında Parkent ve Boka’daki olaylardır. Halklar dostluğu sarayında İslam Karimov’un yaptığı konuşmanın bir parçası şöyleydi: “Türkler de insandır! Ben onları göğe mi yerleştirmeliyim? Onların da yaşama hakları var.”

Üçüncü örneği: Fargana olaylarından sonra Özbekistan’da Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan, Rusya ve Ukrayna’ya giden Türklerin geri dönmesi için İslam Karimov kararı esasında kurul oluşturuldu ve o cumhuriyetlere Özbekistan rehberliği tarafından mahsus gruplar gönderildi. Sürgün edilenlerin geri dönmesi için propaganda yapıldı. Sonuçta az da olsa Fargana, Sirdarya, Taşkent illerine ve Taşkent şehrine Türkler geri döndü. Yukarıdaki

olaylar Özbekistan devletinin tüm imkânlarını kullandığını gösteriyor.

Ayrıca, Türklerin sürgün edildiği üç cumhuriyet arasında diğer cumhuriyetleri tenzih ederek şunu söylemek mümkün ki, Özbekistan’da Türklere karşı davranışlar her zaman iyi yönde olmuştur. Türklerin yaptıkları işler başarılı değerlendirilmiştir. Onlar arasında kolhoz, sovhozlar ve hatta onlardan da yukarı görevlere yönetici olarak görevlendirilenler vardır. Bunların arasında Taşkent ili Çınaz ilçesinin partisinde baş katip olarak çalışan Kibar Memedov; Yangiyol ilçesi belediye yöneticisi olarak çalışan İsmoil Shublazde; Sirdarya ili “İl Parti Şirketi” katibi İso Mahmudoviç Aslanovlar’ı sayabiliriz. Türk halkı çocuklarının eğitim almasına özellikle dikkat etmiştir. Zamanla Özbekistan televizyonları ve radyolarında Özbekistan vatandaşı olan Türk şarkıcıların şarkıları söylenmeye başladı. Gazete ve dergilerde daha çok makaleler yazılmaya başladı. Aynı zamanda Özbekistan’da yaşayan Türk halkının taleplerine göre 1988 yılı 14 Eylül’de Özbekistan Yüksek Eğitim Bakanı M. Zahidov 5 numaralı kararı imzalandı. Bu karara göre Taşkent ilindeki bazı okullarda derslerin Türkçe verilmesi, Türk dili uzmanlarının yetiştirilmesi, onlara gereken ders sistemleri ve kitaplarının temin edilmesi istenmiştir. Bu gibi hareketler sadece Özbekistan’da olmuştur. Bu yüzden günümüzde yer yüzünde aşağı yukarı 800.000 Ahıska Türkü 9 devlette yaşadıysa, onlar arasında yetişen alimler, inşaatçılar, öğretmenler ve başka meslek sahiplerinin hemen hemen 60 % ı Özbekistan’ın ekmeğini yemiştir. Elimizden geldiğince ve bildiğimiz kadar onlar hakkında bilgi vereceğiz.

Özbekistan pamuk vatanıdır ve milletin gönlü de pamuk gibi beyazdır. Bu yüzden pamuk ekicilerinden başlayalım:

Onlar arasında Taşkent ili, Boka ilçesi Hamza kolhozunda çalışan 20 yaşında “sotsialistmehnatqaxramoni” (sosyalizm kahramanı) ödülü sahibi Saodat Gulahmedova, dört dizili pamuk toplama makinesini icat etmiş, kendisi o makinede 48 ton pamuk toplamış, icadı için “Lenin” ödülü sahibi olmuştur. Özbekistan Âli Meclis milletvekili Gülistan ilçesindeki Komünizm kolhozunun reisi Cavad Koçiyev, Özbekistan’da hizmet eden pomuk yetiştiriciler, Andican ili Korgontepailçesi Savay-sovhozundan Azizov Binali, Sirdarya ili Gülistan ilçesi “Oktabr” kolhozundan Ansor (ikinci dünya savaşı katılımcısı, 1. dereceli sakat) ve Cabbor Oğaliyevlar, Okkorğan ve Bekobod ilçelerinde yıllardır rehberlik eden Halis Kahramanov.

Özbekistan Cumhuriyetinde hizmet eden ziraat mühendisleri: Taşkent ili Kuyu Çirçik ilçesinden teknoloji uzmanı Doç. Dr. Atamşoh Latipov, Farganalı ve bir kaç yıl Fargana ili bitkileri koruma teşkilatı müdürlüğü yapan Kopadze Veysal Cumali oğlu, pamuğu az zamanda pişen Buhara 1.5. türünü icat eden karı koca Madina ve Muslim Bahriyevlar’ı sayabiliriz.

Türk halkı da Özbek halkı gibi çocuğum der, çocuğu için canını feda eder, ev inşa eder. İnşaat alanında halk tarafından tanınan, *Özbekistan’da Hizmet Eden İnşaatçı* ünvanına sahip olanlar: Özbekistan’da Buhara şehrinde ilk defa Türk medeniyeti merkezinin kurucuları Komil Şahriev, Halil Allazov, Erkin İlyasov, Hamza Hasanov, Mustafa İlyosov, Osman Mazmanovlar’ı ayrı bir şekilde vurgulayabiliriz.

Sadece Özbekistan değil, belki bütün dünya tarafından tanınan alimler, teknoloji uzmanı Doç. Dr. Karim Nuriyev, sismolog Aliyev İsmoil, astrofizik alimi Vardiashvili Askhar Ahmedov, teknolog Yrd. Doç. Dok Eldor Musayev; bir çok yıl Özbekistan

Özgür ve bağımsız Özbekistan’da yaşayan 50.000’e yakın Türk ülkemin siyasi, iktisadi, sosyal ve medeni hayatına aktif şekilde iştirak etmektedir.

Âli Meclisinde çalışan ve 25 yıl sürecinde “O’qtuvchi” (Öğretmen) yayınevi müdürü olan Olim Mirzayev, teknoloji uzmanı Yrd. Doç. Dr. Anvar Temurhonov, Aftandil Vardiashveli, biyoloji uzmanı Sayhan Ahiskali, ekonomi uzmanı Prof. Dr. Rasik İlyasov, Tıp doktoru profesörler, meşhur kardiyolog Akçurin’in öğrencisi Fahratoev Mavlut Allazovich; kardiyolog İbrohim İshikov; ortopedi uzmanı Ahmet Dursunov; pedagoji ve psikoloji uzmanı Muso Ahililov; çocuk doktoru Nureddin Dursunov ve eşi Mine Dursunova, eczacılık uzmanları, Prof. Dr. Halis Sulaymonov ve Said Sereteli, Hukukçu Prof.Dok. Polat Bakunov⁹. Filoloji alanında Dr. Cumali Ramizov, matematik alanında Dr. Jamol Ramizovlar, pedagoji uzmanı Dr. İso Vardiaşvili; yıllardır Taşkent Devlet Agrar Üniversitesinde rektör yardımcısı olan tarım uzmanı Dr. Fayoz Jasimov, gazeteci ve doktor Binali (Begali) Alimov gibi bir çok örnek gösterebiliriz.

Özbekistan’da Türkler spor alanında da kendilerini gösterdiler. Güreş sporunda Dünya Güreş Universiade şampiyonları Nuri İbragimov, Akabir Kaptanov, Bilek güreşinde 5 kere dünya şampiyonu Farid Usmonov, meşhur futbolcular: antrenör Tohir Kopadze, Özbekistan milli futbol takımı formasını 120 kereden fazla giyen Temur

Kopadze, Kamran Kopadze, Ayvaz Agaliyevler bunun örnekleridir.

Türk halkı Özbek halkı gibi sanatı çok sever. Özbekistan’da da milliyeti Türk olan bir çok sanatçılar yetişti. Bunların arasında devlet ödülü sahibi yönetmen Karım Halilo; yönetmen, oyuncu, Sanat Adayı Kopadzeler sülalesinden Kopadze Aybek Veysal oğlu Özbekistan’da hizmet eden sanatçı, şarkıcı Muhammadjon Bahriev, “Yulduzli tunlar” (Yıldızlı geceler) filminde Azarbaycanlı Şahismail rolünü ustalıklı oynayan oyuncu Shamil Bunaliev, 40 yıldır Fargana drama tiyatrosunda güzel rolleri oynayan, mahir oyuncu Muhammadjon Karibov, Ahıska Türkleri hakkında tarihte ilk defa “Tatlı pınarlar” (“Shirinbuloq”) filmini çekmiş, “Begonabahor” (Yabancı bahar), “Jiydaguli” (İyde çiçeği) ve bir çok filmin yöneticisi, oyuncu, senarist, şair, Özbekistan’daki Ahıska Türklerinin “Miko” tiyatrosunun kurucusu Mikoil Afraz oğlu, Mikoil’in oğlu Afraz Sulaymonov; meşhur şarkıcılar: baba oğul Gulaydin Dönmez ve İlyas Dönmez, Salomat Javdat kızı, Sevil Ansar oğlu, Murad Mamadovları örnek olarak söyleyebiliriz.

Edebiyatta, Tercümanlıkta ve şairlikte de tanınmış birçok Ahiskalı vardır. Meşhur şair ve tercüman, Türkçe bir çok romanı Özbek türkçesine çeviren, yıllardır “Jahon adabiyoti” (Dünya edebiyatı) dergisinde çalışan Fayz Şahismail, şair ve Özbek radyosunda sunuculuk yapan Sıddıka Azamova, edebiyatçı alim, “Beruniy mukofoti” (Beruniy ödülü) sahibi Murad Abdullayev, Almanlara Özbekçe öğreten Erkin Vohidov ve Gaybulla Salamovların gönlünden yer alan şair, mahir tercüman Paşali Usmanlar bunun örneğidirler.

Yıllardır Özbekistan İçişleri Bakanlığında çeşitli görevlerde özveriyle çalışan albaylar: Faxriddin Muştokov, Zahaddin Koçiyev, Nodir Mahmudov, Aslanov Halim, Savcılık

alanında kanun koruyucuları: İslom Casimov, Ahmed Ahmedov, Mardali Mahmudov, İslom Umarov ve Savunma Bakanlığı’nın Çirçik bölgesindeki harbi bölümünde özverili çalışan Albay Alipaşa Ahmedovları bütün Özbekistan tanıyor.

Günümüzde Özbekistan’ın iktisadi gelişmesine kendi hisselerini katan iş adamları: Nuri Azizov, Yunus Sulaymonov, Olim Seyfatov, Amirhon Elisov, Mehdi Yusupov, Muhtor Amirşoyev, Mehkem Abdullayev, İсроfil Sarvarov, Shohismoil Shahsatinov, Mirza Gofurov, Rasul Safarov örnek olabilir.

Cumhuriyetimizin orta okullarında ve kolejlerinde gençlere eğitim veren, tanınan ve bilinen aşağıdaki öğretmenleri de söylememiz lazım: Limona Niyozovna Ahmedov, “Shuhratmedali” sahibi Cumali Katibov, “Dostlikordeni” sahibi Feruza Siddikova, Sayyora İsmoilovna. Bu listeyi birçok isimle devam ettirebiliriz.

Özbekistan bağımsız olduktan sonra, Özbekistan’da yaşayan halklar arasında ilk önce “Türk medeniyet markazi” (Türk medeniyet merkezi) açıldı. Bu merkezi ilk günden bugüne kadar “Do’stlik ordeni” sahibi Umar Salmon yönetmektedir.

Özbekistan Cumhuriyeti Anayasasının VII bölümünün 29. maddesinde şöyle yazılmıştır:

“Herkes düşünce, konuşma ve inanç özgürlük hakkına sahiptir.”¹⁰

Özgür ve bağımsız Özbekistan’da yaşayan 50.000’e yakın Türk ülkemizin siyasi, iktisadi, sosyal ve medeni hayatına aktif şekilde iştirak etmektedir. Özbek milleti ile bir çatı altında Özbekistan devletinin gelişmesine, yükselişine kendi paylarını katmaktadır.

9 Турки Ахыска 2, Bursa, 2019

10 Özbekistan Cumhuriyeti Anayasası, Taşkent, 2019, 12. sayfa